

ZEYTİN-ZEYTİNYAĞI ÜRETİM MALİYETLERİ ÜZERİNE UZMAN ÇALIŞMA GRUBU SONUÇLARI

Zir. Yük. Müh. Mine YALÇIN
Tarım Ekonomisi Bölümü
Zeytincilik Araştırma İstasyonu
Bornova
26 Kasım 2014

Tablo 1. Dünya Tane Zeytin Üretim, Alan ve Verimleri (2012/2013 ort)

Ülkeler	Üretim (Ton)	Üretim (%)	Alan (Ha)	Alan (%)	Sof.Zey. Üretim (ton)	Sof.Zey. Üretim (%)	Z.Yağ Üretim (1000 ton)	Z.Yağ Üretim (%)
İspanya	5 751 200	31,1	2 463 750	24,1	500 000	28,2	1 076	39,1
İtalya	3 020 211	16,3	1 125 191	11,0	75 000	4,2	433	15,7
Yunanistan	2 040 400	11,0	932 200	9,1	127 000	7,2	294	10,7
Türkiye	1 748 000	9,4	815 665	8,0	420 000	23,7	188	6,8
Tunus	963 000	5,2	1 800 000	17,6	22 000	1,2	150	5,5
Suriye	1 024 880	5,5	692 855	6,8	172 000	9,7	162	5,9
Fas	1 248 734	6,7	945 179	9,2	100 000	5,6	110	4,0
Mısır	536 535	2,9	54 825	0,5	388 000	21,9	6	0,2
Diğer	2 180 451	11,8	1 408 059	13,8	31 000	1,7	331	12
Toplam	18 513 413	100	10 237 725	100	1 773 000	100	2750	100

Tablo 2. Türkiye Alan, Üretim, Ağaç sayısı (2013)

Ürün adı	Alan (ha)	Üretim(ton)	%	Verim(kg/ağaç)	Toplam ağaç sayısı
Sofralık	230 939	390 000	23,3	9	55 698 470
Yağlık	594 887	1 286 000	76,7	15	111 331 278
Toplam	825 826	1 676 000	100,0	12	167 029 748

Kaynak: TÜİK 2014

Uluslararası zeytin konseyi;

8 tanesi Avrupa Birliği üyesi (Belçika, Fransa, Yunanistan, Fransa, İngiltere, İspanya , İtalya, Portekiz)

15 tanesi diğer ülkelerden (Arnavutluk, Cezayir, Mısır, Tunus, Türkiye, Arjantin, İran, İsrail, Ürdün, Libya, Lübnan, Karadağ, Fas, Suriye ve Uruguay)

Toplam 23 üyeye sahiptir.

- Kasım 2012 Uluslararası Zeytin Konseyi üye ülkelerinde ortak üretim maliyetlerinin hesaplanması için bir çalışma yapmaya karar verilmiştir.
- Aralık 2013 her üye ülkeden 1 kişinin bulunduğu uzman çalışma grubu toplanmış ve anket hazırlanarak, üye ülkelere gönderilmiştir.
- Mayıs 2014 ikinci toplantı. Analizler yapılarak ikinci anket oluşturulmuştur.
- Ekim 2014 üçüncü toplantı düzenlenmiştir.

Toplantının konusu: UZK' ya üye ülkeler içinde farklı yetiştiricilik sistemleri altında bir kg zeytin- zeytinyağının üretim maliyetinin belirlenmesi.

Örnek: Ortalama 12 üye ülke

Anket:

1. Yetiştiricilik sistemi anketi:

- S1: Dik yamaçlarda sulanmayan geleneksel (200 ağaç/ha)
- S2: Dik yamaçlarda sulanan geleneksel
- S3: Orta eğimli arazilerde sulanmayan geleneksel
- S4: Orta eğimli arazilerde sulanan geleneksel
- S5: Sulanmayan yoğun (500-900 ağaç/ha)
- S6: Sulanan yoğun
- S7: Sulanan süper yoğun (1500-1800 ağaç/ha)

2. Yetiştirme sisteminin Özellikleri:

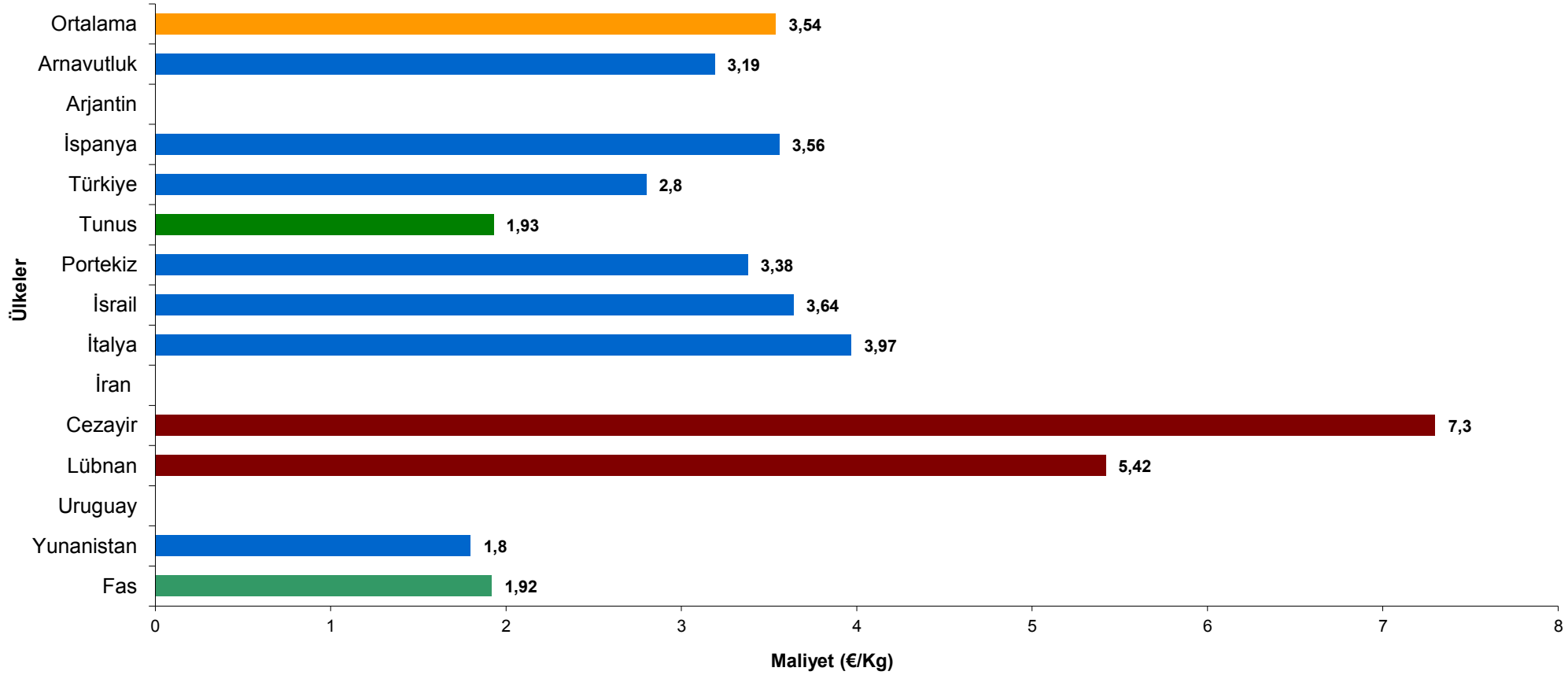
- Kullanılmış suyun hacmi (M³/ha/year)
- Yaygın sulama sistemi
- Genel kullanılan hasat yöntemi: Elle yada mekanizasyon,
- Ortalama büyüklük (ha)
- Ortalama yoğunluk (ağaç /ha)
- Ağaç aralık mesafesi (m*m)
- Ortalama verim (kg/ha)
- Yaygın çeşit
- Yağ verimi

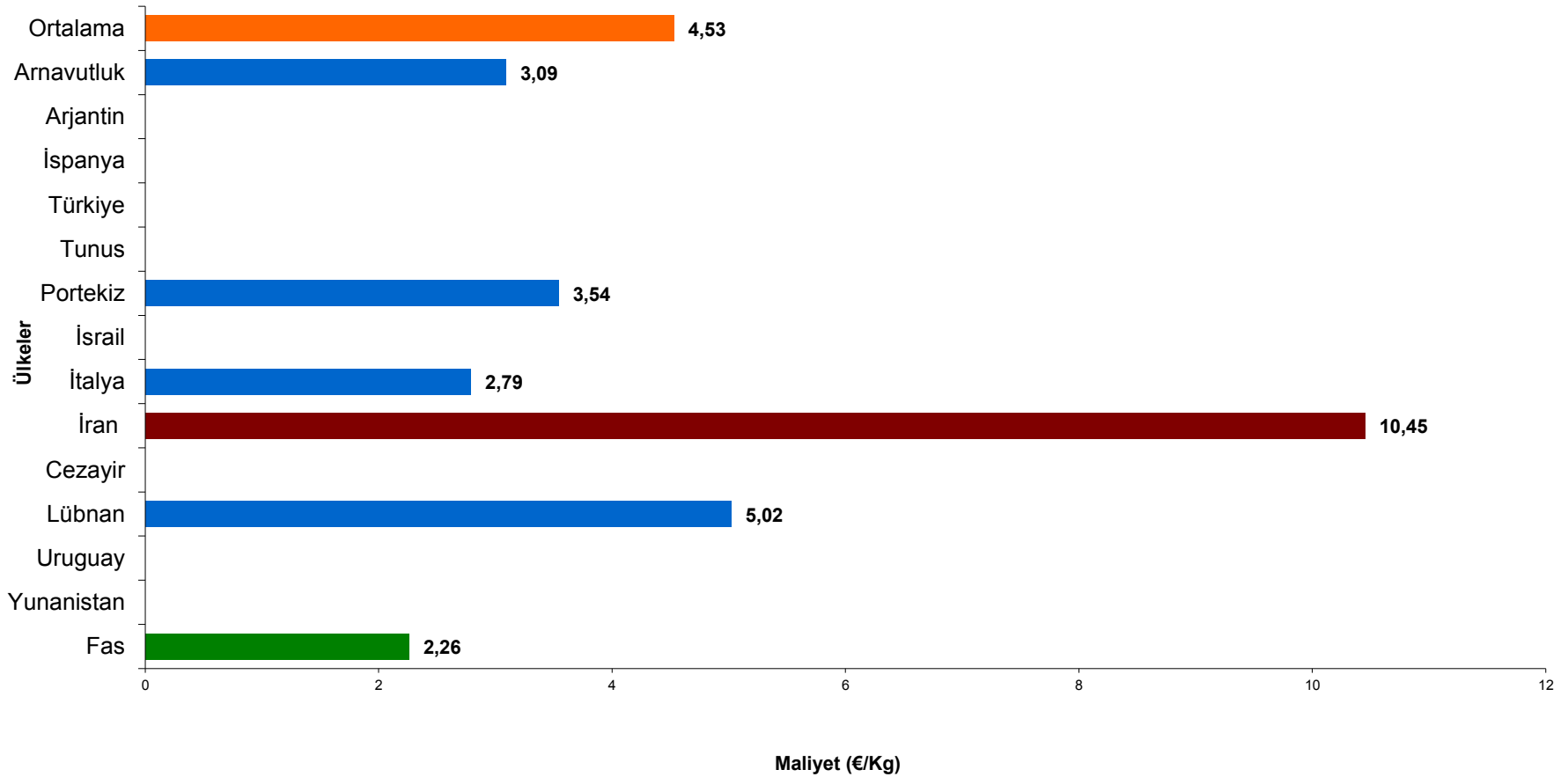
3. Her bir yetiştiricilik sisteminde üretim maliyeti:

- İşçilik maliyeti (budama, hasat, vb.)
- Yıllık bakım maliyeti (ilaçlama, gübreleme vb.)
- Makine kullanım maliyeti
- Dolaylı maliyetler (faiz, amortisman, vergi)
- Nakliye maliyeti
- İşleme maliyeti (sofralık zeytin ve zeytinyağı)

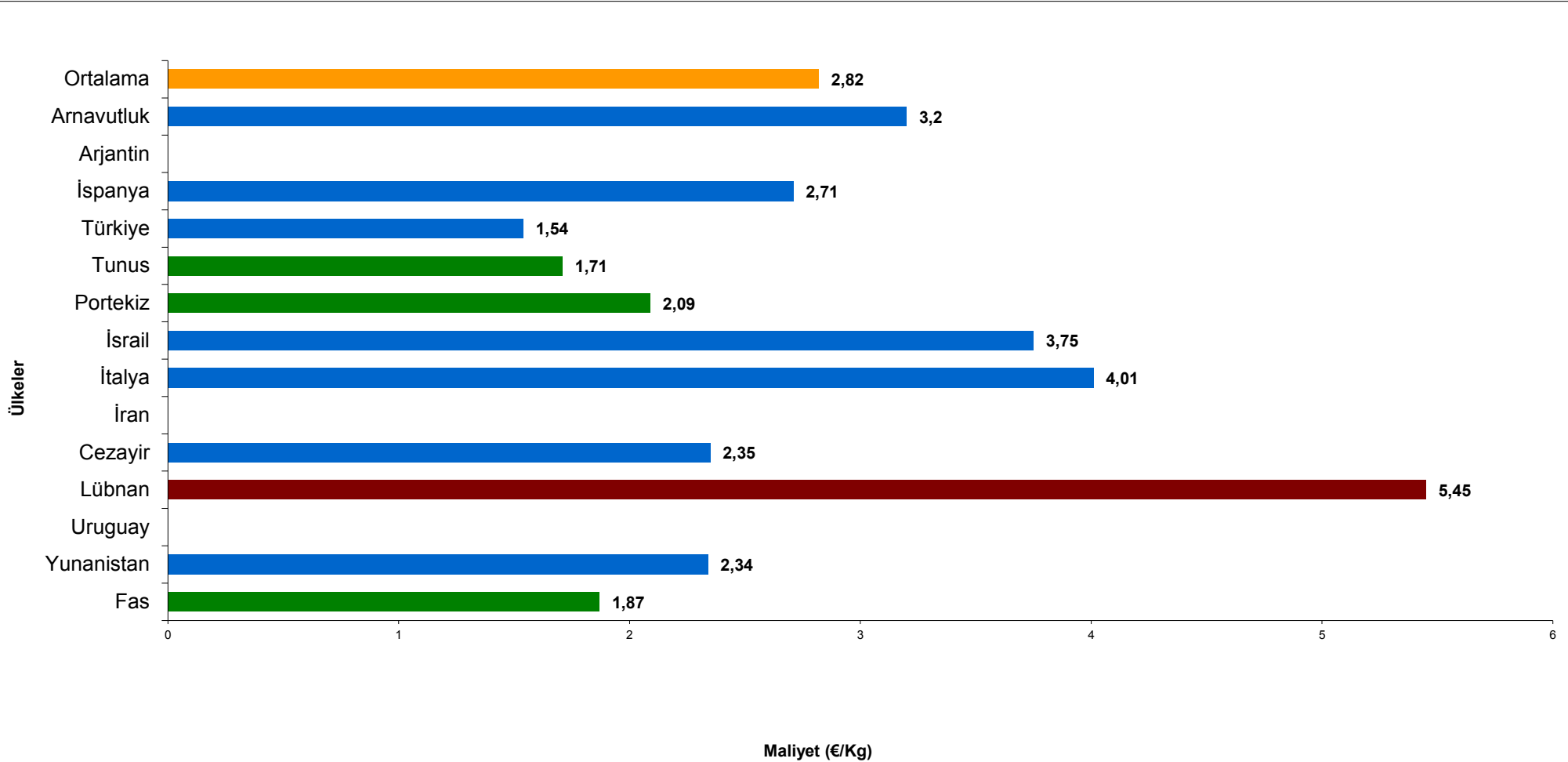
Grafik 1. S1: Geleneksel Dağlık Alanlar

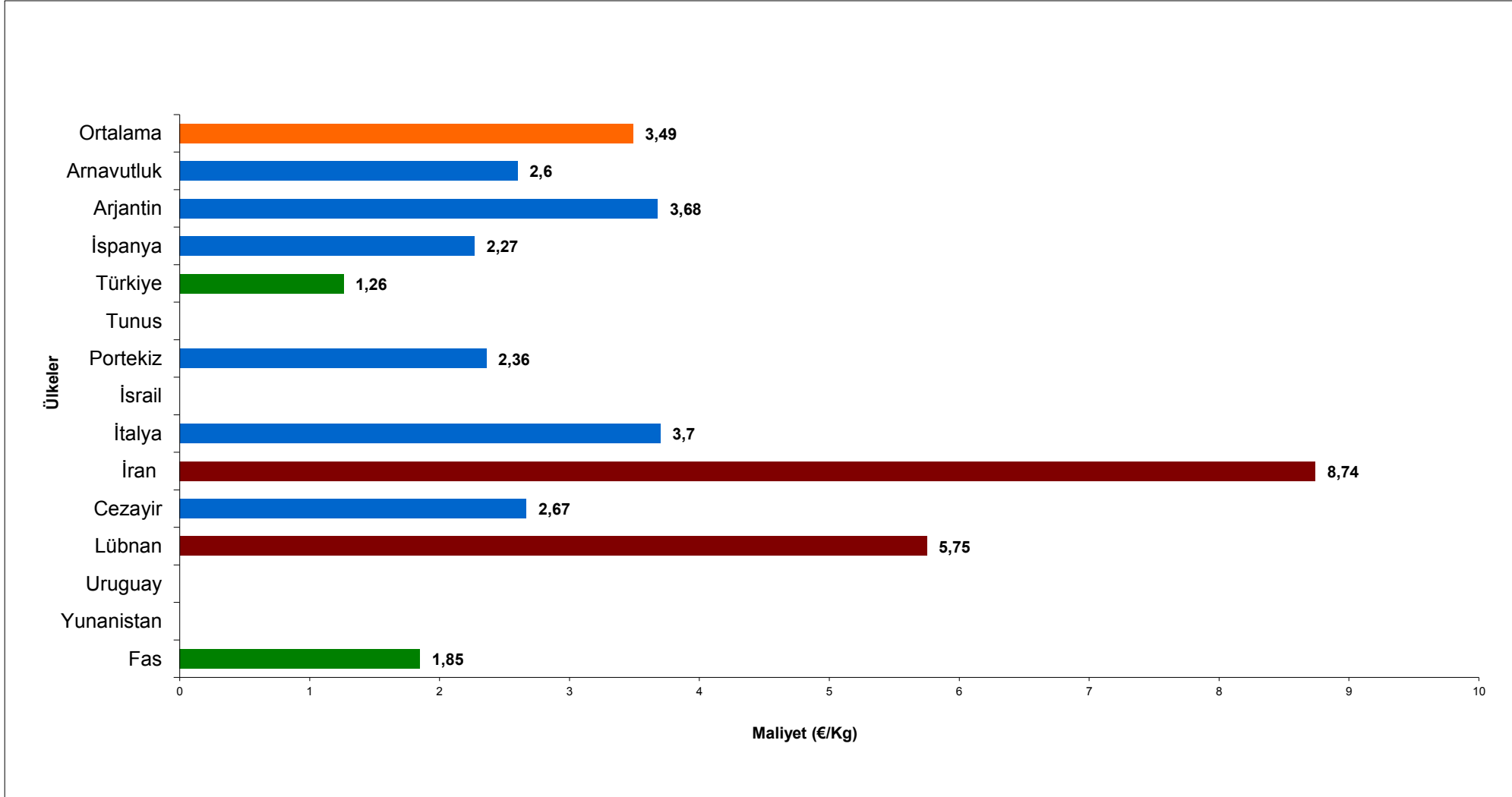
Grafik 2. S2: Geleneksel Dağlık Sulanan Alanlar

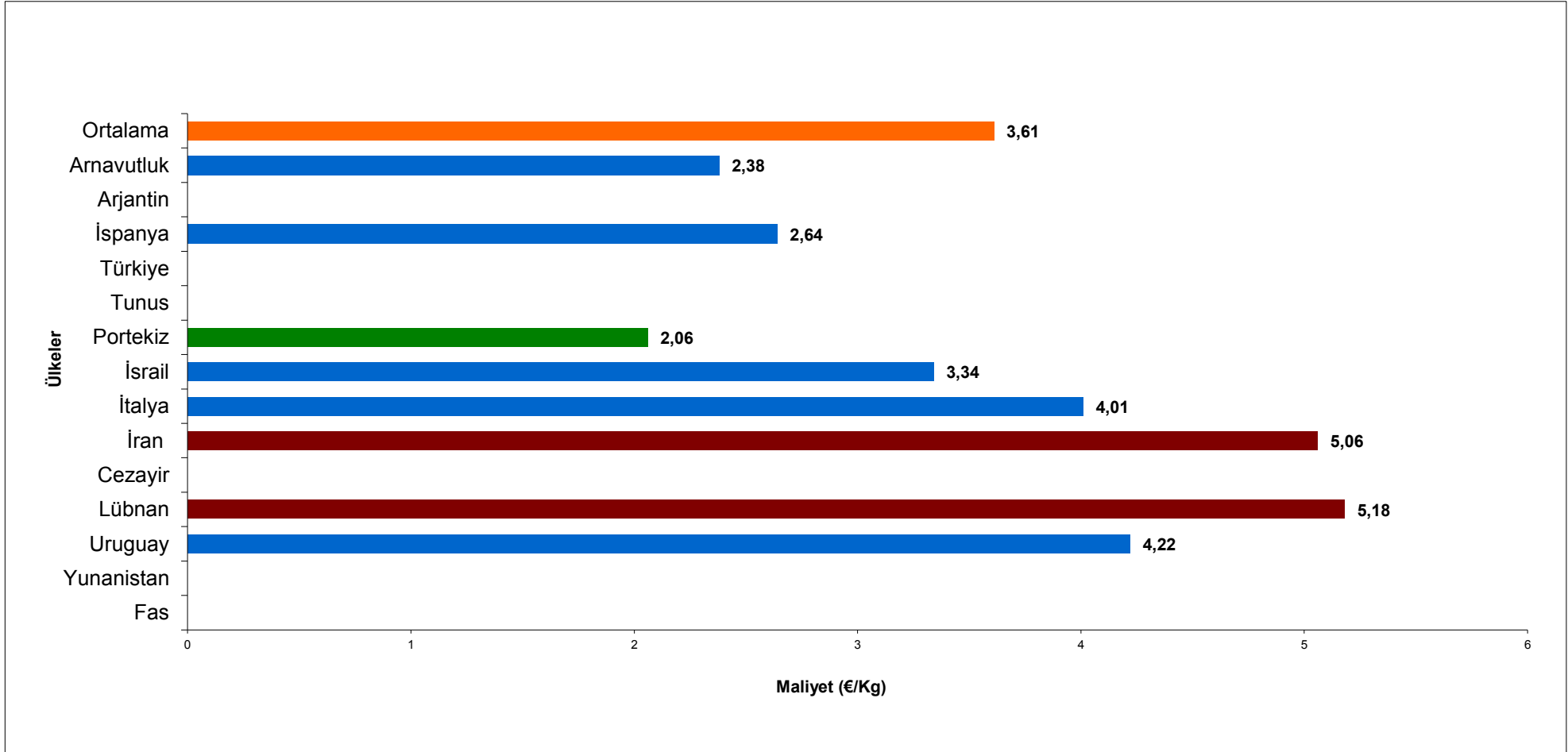
Grafik 3. S3: Geleneksel Orta Eğitimli Alanlar

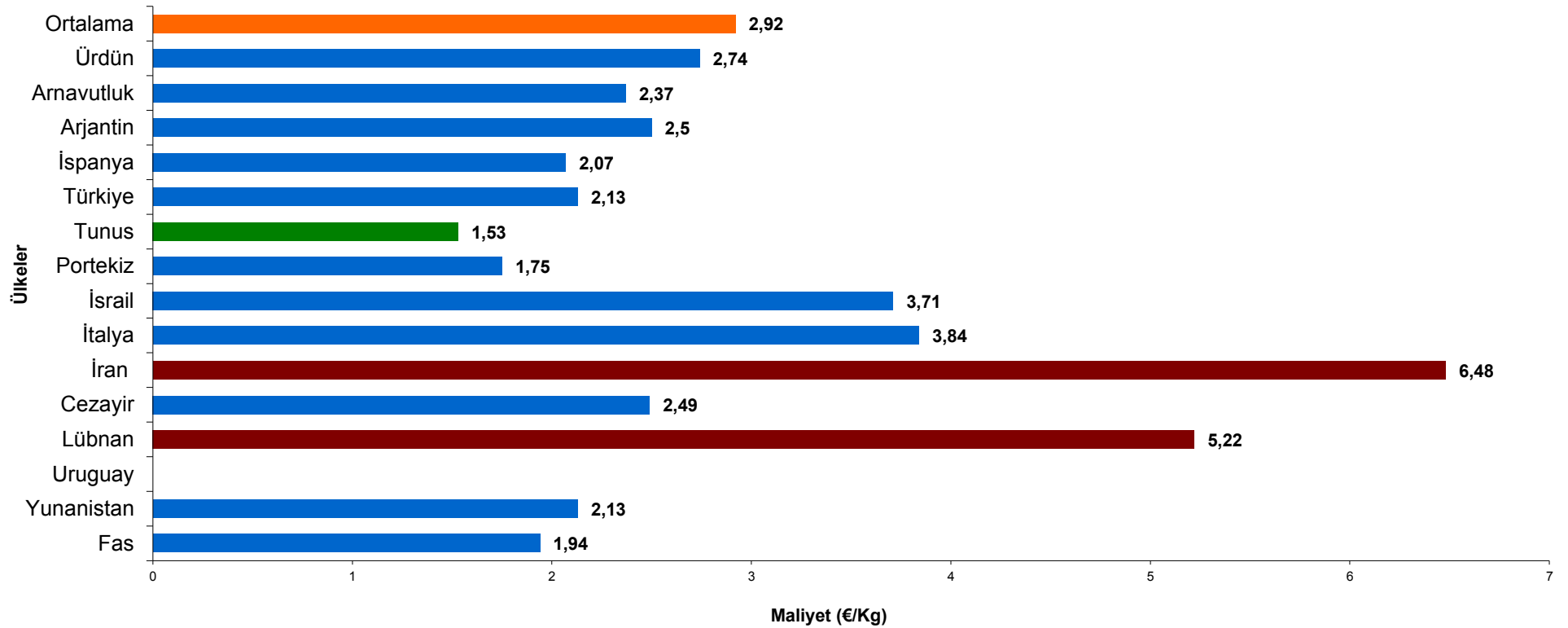
Grafik 4. S4: Geleneksel Orta Eğitimli Sulanan Alanlar

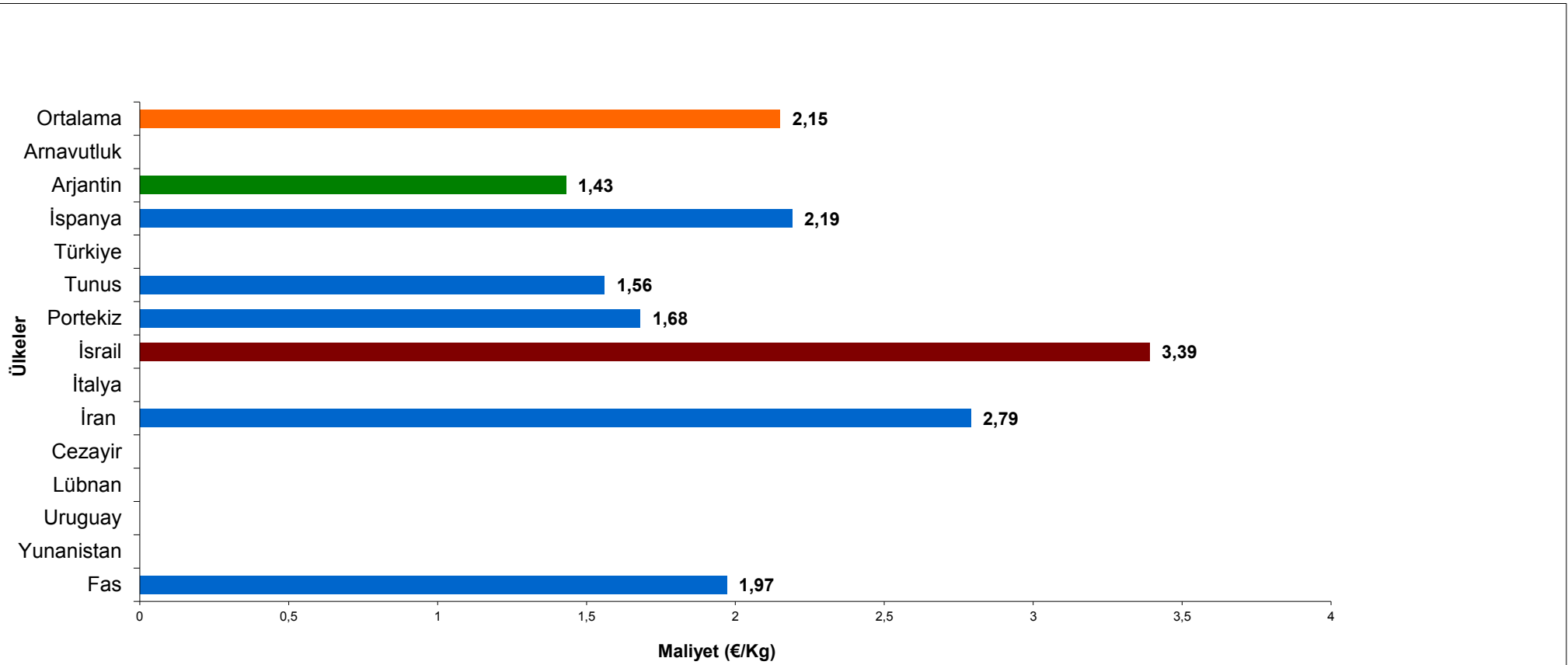
Grafik 5. S5: Yoğun Sistem

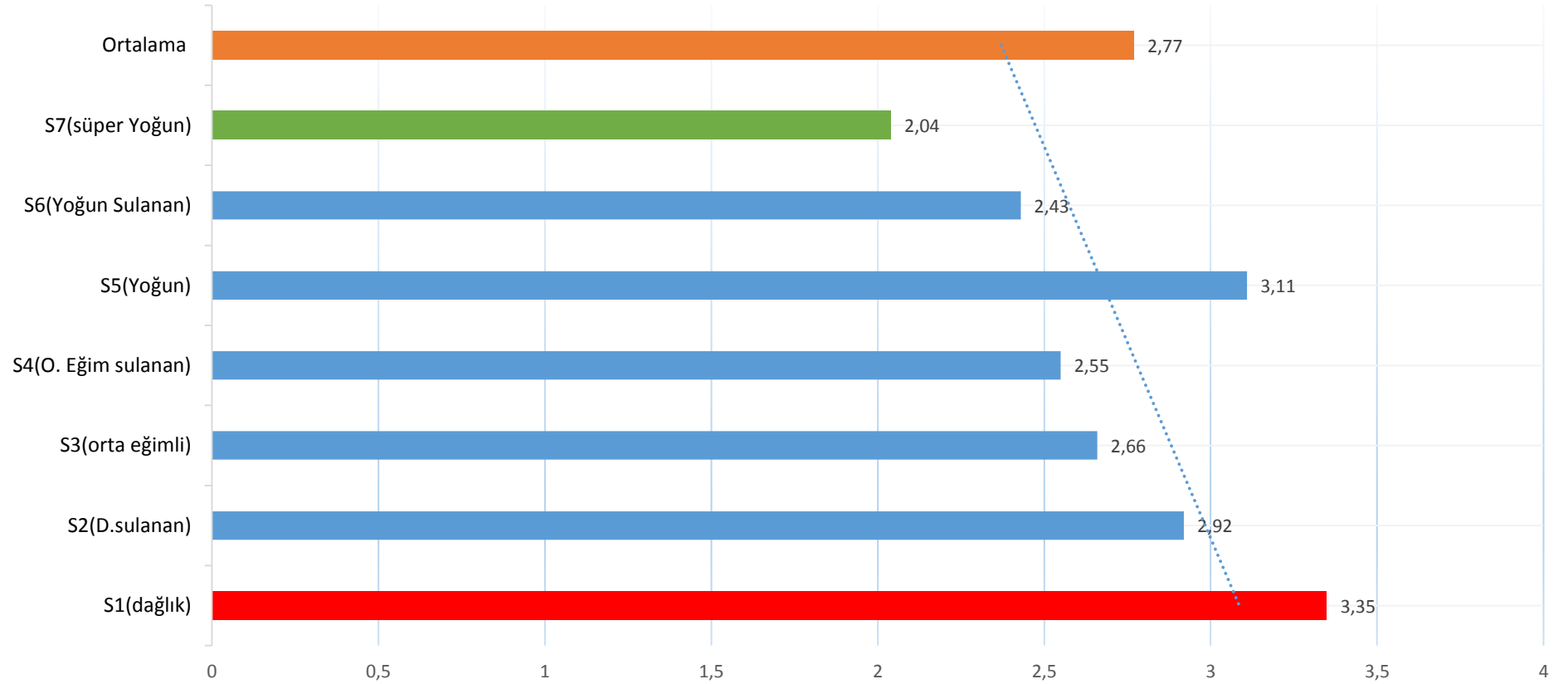
Grafik 6. S6: Yoğun Sistem Sulanan

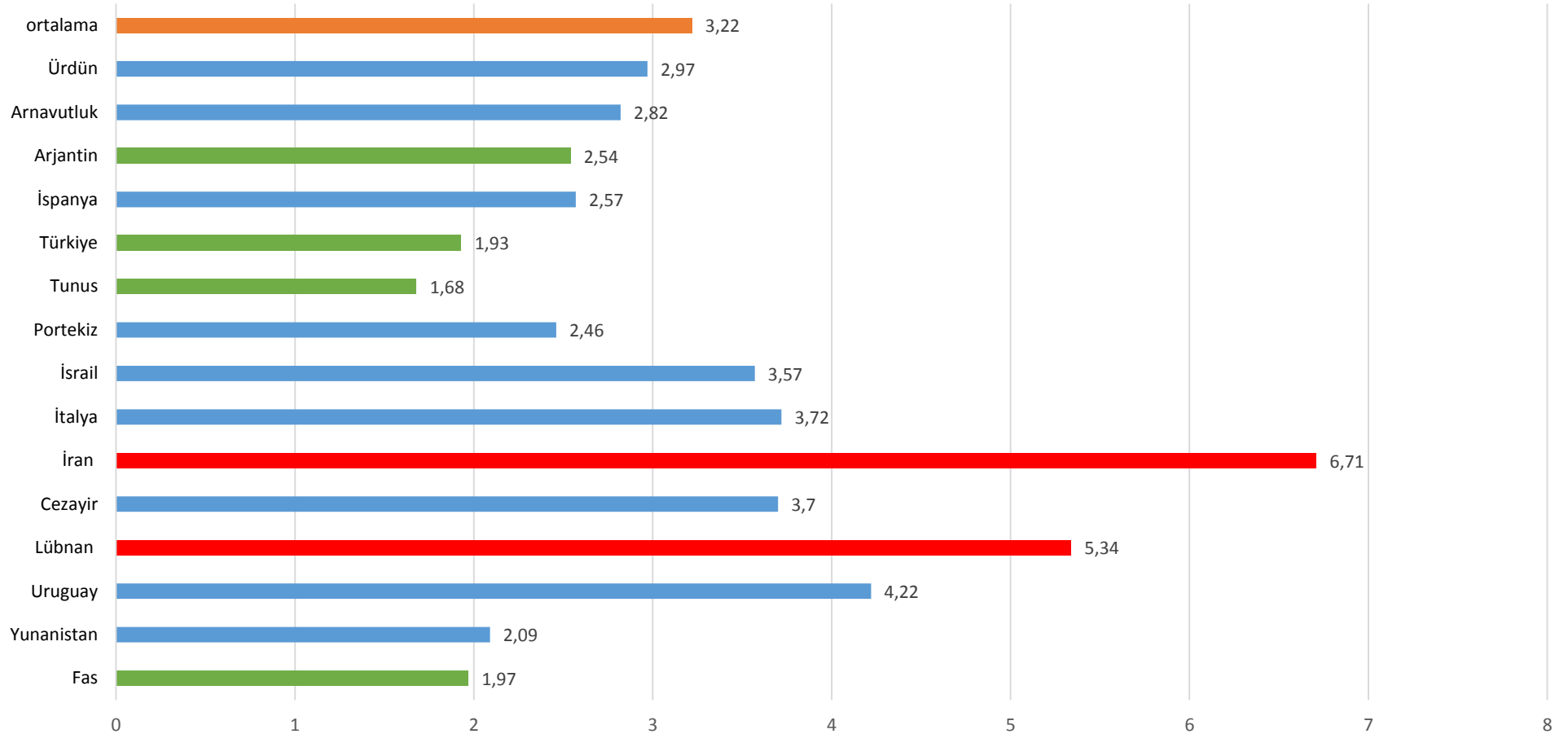
Grafik 7. S7: Süper Yoğun Sistem

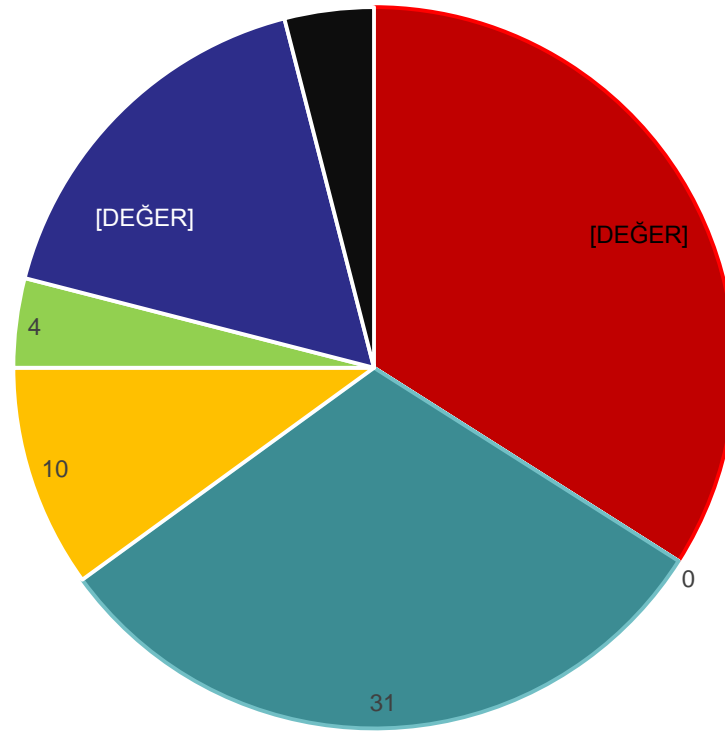
Grafik 8. Yetiştiricilik Sistemlerine Göre Özet Maliyet

Grafik 9. Toplam Maliyet Ortalamaları Özeti (Yetiştiricilik Sistemlerine Göre)

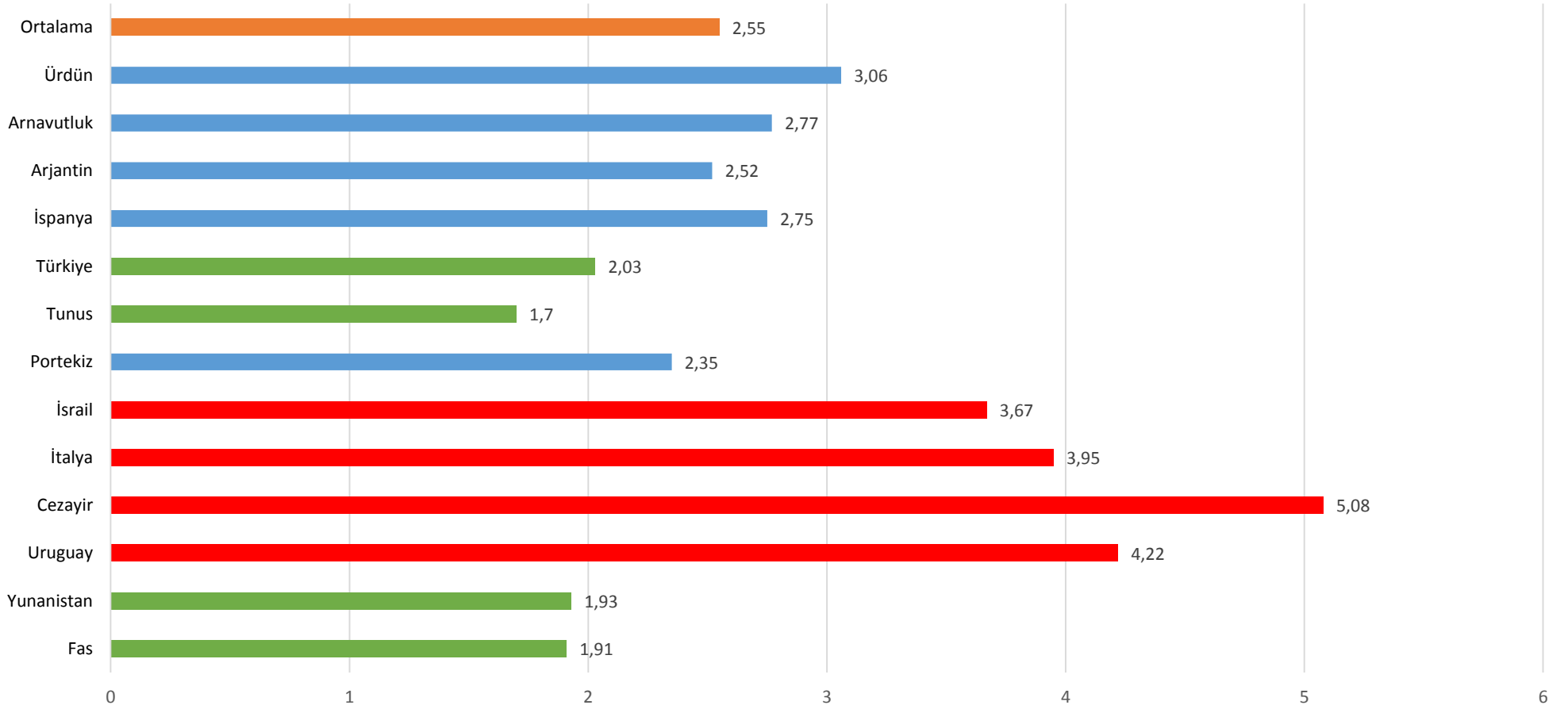

Grafik 10. Dünya genelinde zeytin yetiştiriciliği sistemlerinin % dağılımı

■ S1(dağlık) ■ S2(D.sulanan) ■ S3(orta eğimli) ■ S4(O. Eğim sulanan) ■ S5(Yoğun) ■ S6(Yoğun Sulanan) ■ S7(süper Yoğun)

Grafik 11. Toplam Maliyet Ortalamaları Özeti (Genel hesaplanan)

SONUÇ

Zeytin 11 milyon hektar alanda ve her iki yarım kürede toplam 47 ülkede yetiştirilmektedir.

Çalışmada ülkeler iki gruba ayrılmıştır:

- 1. Grup: Uluslararası Zeytin Konseyine üye ülkeleri; Dünya zeytin üretim alanlarının % 89'unu oluşturuyor.
- 2. Grup: Zeytin üretimine yeni başlayan ülkeler ise zeytin üretim alanlarının %2.5'ünü oluşturmaktadır.
- Dünyada 3,5 milyondan fazla zeytin işletmesi bulunmakta,
- Zeytinyağı 160 dan fazla ülkede tüketilmektedir.

Uluslararası Zeytin Konseyi Üyeleri –Genel Veriler

- 15 üye ülkenin verileri analiz edilmiş.(Arnavutluk, Cezayir, Mısır, Tunus, Türkiye, Arjantin, İran, İsrail, Ürdün, Libya, Lübnan, Karadağ, Fas, Suriye ve Uruguay)
- Çalışma ile dünyadaki zeytin yetiştiricilik sistemleri 4'ü geleneksel sistem 3'ü de yoğun sistem olmak üzere 7 grupta sınıflandırılmış.
- İki farklı yağ çıkarma sistemi belirlenmiş: Modern Continu Sistem ve geleneksel yağ çıkarma sistemleri.

Ülke verilerinin analizlerine göre; (İşletme Özellikleri)

- Zeytin bahçelerinin %75'ini geleneksel sistem, % 25'ini yoğun sistem oluşturmakta.
- Damla sulama sistemi en yaygın sulama şekli.
- Yetiştiricilikte Güney Akdeniz Ülkelerinde (İsrail hariç) mekanizasyon kullanılmıyor.

ÜRETİM

- İncelenen yetiştiricilik sistemi sınıflandırmasında bakım şartlarına ve sulamaya bağlı olarak; Hektara yağ üretimi (S1) 370 kg/ha'dan (S7) 1579 kg/ ha' a orantılı olarak artış göstermektedir.
- Ortalama zeytinyağı üretimi 816 kg/ha olarak hesaplanmıştır.

Üretim maliyeti

- Maliyetlerde, ülkelere ve yetiştiricilik sistemlerine göre önemli farklılıklar bulunmuştur.
- Zeytinyağı üretim maliyetinde maliyetlerin % 84'ünü tane zeytin üretimi oluştururken geri kalan % 16'lık bölümünü işleme maliyeti oluşturmaktadır.
- Zeytinyağı işleme maliyetleri İspanya' da 0,03 €/kg iken Uruguay' da 0,16 €/kg'a ulaşabilmektedir.
- Türkiye, Tunus, Fas ve Yunanistan'da üretim maliyetleri ortalamanın altında kalmıştır.
- Ünelere ve yetiştiricilik sistemlerine göre son yıllarda zeytinyağının ortalama fiyatı 2,3 €/kg olarak hesaplanmıştır.
- Zeytinyağı karlılık oranlarına bakıldığında; Tunus ve Fas % 100, Türkiye, Yunanistan ve Portekiz % 50'nin üzerinde, İspanya ve Arjantin % 50'nin altında olduğu tespit edilmiştir. Lübnan, İran, Uruguay, İtalya, Cezayir, Arnavutluk ve

Öneriler

Bu sonuçlar çerçevesinde dezavantajlı görünen zeytin işletmelerinin rekabetini artırmak için bir takım stratejileri oluşturmak gerekmektedir. Örneğin:

- Geleneksel üretim sistemlerinin (S1, S2, S3, S4) sulama durumu ve arazi büyüklükleri elverdiği ölçüde mekanizasyon sistemlerinin uygulanabildiği yoğun sistemlere dönüştürülmesi gerekmektedir.
- Zeytin işletmeleri ve zeytinyağı fabrikaları sulama kooperatifi gibi oluşumlarla daha rekabetçi hale getirilebilir.
- AR-GE çalışmaları artırılmalıdır.
- Geleneksel üretimden elde edilen yağların kalite ve ayırt edici karakteristik özellikleri iyileştirilmelidir.
- Promosyon tüketimi artırmak için en etkili ve stratejik araçlardan biridir.

ARZ EDERİM